

ЮРИДИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ ЩОДО МОДЕРНІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ДОКТРИНАЛЬНИЙ ТА ЗАКОНОТВОРЧИЙ АСПЕКТ

**МАКСАКОВА Руслана Миколаївна - доктор юридичних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри конституційного, адміністративного та трудового права
Національного університету «Запорізька політехніка»**

<https://orcid.org/0000-0002-1755-1234>

УДК 340.132; 342; 342.71

DOI: <https://doi.org/10.71404/NP.2026.1.44>

Статтю присвячено дослідженню юридичних конструкцій як інструменту юридичної техніки у процесі модернізації конституційного законодавства України крізь призму взаємодії доктринального та законотворчого вимірів правової політики. Вихідним положенням є теза про те, що в умовах глобалізації, євроінтеграції, цифровізації, а також екстраординарних викликів (пандемія, воєнний стан, перспективи повоєнного відновлення) якість конституційного регулювання залежить від здатності в процесі законотворчої практики продукувати внутрішньо узгоджені, логічні та формально визначені нормативні моделі. Наголошено, що юридичні конструкції виконують функцію «каркаса» права, забезпечуючи систематизацію та формалізацію норм, зменшуючи ризики колізій і правотворчих помилок, зокрема системного характеру.

Метою дослідження є виявлення колізійних та дискусійних аспектів двох ключових юридичних конструкцій, актуалізованих сучасною модернізацією конституційного законодавства: (1) множинного громадянства, яке набуло нормативної визначеності у зв'язку з прийняттям Закону № 4502-ІХ від 18.06.2025; (2) територіальної громади як юридичної особи публічного права (ЮОПП), яка залишається переважно доктринальною моделлю, водночас декларується як перспективний напрям законопроектних робіт (зокрема у контексті муніципальної кодифікації).

Показано, що сучасна конструкція множинного громадянства формує дворівневу модель: конституційний принцип єдиного громадянства поєднується із законодавчим визнанням множинної державної належності, що породжує комплекс колізій у сфері політичних прав, вій-

ськового обов'язку, дипломатичного захисту та припинення громадянства, а також загострює проблему співвідношення загального та спеціального законодавства (зокрема щодо тимчасово окупованих територій). Доведено, що положення ст. 2 Закону України «Про громадянство України» забезпечує внутрішньодержавну кваліфікацію статусу особи, однак не усуває конфлікт юрисдикцій та конкуренцію суверенітетів у міждержавному вимірі. Щодо територіальної громади встановлено наявність системної колізії між конституційним закріпленням громади як носія місцевого самоврядування і власника комунального майна (ст. 140, 142 Конституції України) та адміністративно-цивільністичною практикою, у межах якої суб'єктом правовідносин фактично визнаються органи місцевого самоврядування, тоді як громада не сприймається як юридична особа.

Зіставлено доктринальні підходи до юридичних конструкцій із ризиками їхньої інтеграції в чинне законодавство та виокремлено напрями удосконалення законотворчої практики. Практичне значення дослідження полягає у формуванні орієнтирів для нормативного проектування: конституційної конкретизації наслідків множинного громадянства та вироблення моделі правосуб'єктності територіальної громади як ЮОПП із належними механізмами локальної участі й гарантіями недопущення підміни волі громади адміністративним апаратом.

Ключові слова: громадянство, законодавча дефініція, законотворча практика, конституційне законодавство, модернізація законодавства, публічне право, територіальна громада, юридична конструкція, юридична техніка.

Постановка проблеми

Процеси глобалізації, євроінтеграції, цифровізації та виклики, що постали перед Україною в екстраординарних умовах (пандемії, воєнного стану, перспектив повоєнного відновлення) вимагають відповідної модернізації законодавства. Зміст та покроковий план дій проведення чергового етапу модернізації законодавства визначається правовою політикою держави. Наслідком успішної реалізації правової політики є юридичні конструкції з такими нормативними приписами, щоб вони надавали нормативно-правовим актам чіткість, логічність, послідовність, забезпечували формальну визначеність права; обмежували вільний розсуд законодавця, вимагаючи від нього дотримання законів правової логіки, змушуючи висловлювати свою думку заздалегідь заданими структурами мислення [1, С. 192-193]. Актуальними питаннями сучасного наукового дискурсу як серед дослідників публічного, так і серед дослідників приватного права є вироблення юридичних конструкцій які відповідають правилам юридичної техніки й можуть бути легітимно «вплетеними» в систему чинного законодавства. В цьому аспекті В.М. Тернавська слушно застерігає, що в процесі правотворчості особливо небезпечними є системні правотворчі помилки, зумовлені відсутністю чітких орієнтирів, цілей, злагодженості роботи структур із вироблення нормативних правил; процес ухвалення нормативно-правових актів має враховувати громадську думку та кваліфіковане оцінювання можливих наслідків правових рішень, що ухвалюються, та мати у пріоритеті суто національні інтереси та потреби українського суспільства [2, С. 10]. Означені вище процеси які відбуваються в сучасній Україні особливо окреслюють коло питань, пов'язаних з модернізацією конституційного законодавства яке є фундаментом держави і, відповідно, визначає пріоритетні зміни. Такі зміни звісно що передбачають створення нових або інтеграцію вже існуючих юридичних конструкцій з урахуванням завдань правової політики. Завдання, в свою чергу, залежать від того, яка форма реалізації правової політики здійснюється.

В.М. Тернавська зазначає, що в науці конституційного права, як і загалом в загальній теорії права, варто визначити такі форми реалізації правової політики: доктринальна, правотворча, правозастосовна, правоінтерпретаційна, правоосвітня. Вона наголошує на важливості кожної форми для процесу удосконалення механізму правового регулювання. В рамках нашого дослідження ми зосередимо увагу на двох перших. Доктринальна з позиції дослідниці передбачає продукування державними науково-дослідними установами та інститутами громадянського суспільства науково обгрунтованих та верифікованих суспільною практикою правових ідей у формі теоретичних концепцій з актуальних питань конституційного будівництва, що визначають перспективи та стратегію правового розвитку держави і суспільства; правотворча, на думку вченої, втілюється у послідовній і системній діяльності державних органів, які створюють за активної участі інститутів громадянського суспільства правовий інструментарій правової політики з метою належного і своєчасного упорядкування суспільних відносин [3, С. 73].

Юридична конструкція як один із інструментів юридичної техніки за змістом є технічним засобом юридичного вираження волі суб'єктів юридичної діяльності [4, С. 32-33]. Коли мова йде про зміну, або вироблення нових юридичних конструкцій слід виходити передусім зі змісту перших двох форм правової політики з класифікації В.М. Тернавської. В нашому дослідженні правотворчу ми будемо розглядати лише в межах одного з її етапів - діяльності уповноважених органів (перш за все парламенту) та інших суб'єктів, спрямованої на розробку, прийняття, зміну або скасування законів, що регулюють конституційні відносини - тобто в законотворчій практиці.

Законодавча дефініція поняття «юридична конструкція» відсутня. Серед сучасних підходів до інтерпретації цього поняття в доктринальній діяльності склалися різні уявлення щодо наповнення його змістом бо, як зазначають С.Д.Гусарев і Д.О.Тихомиров, при висвітленні проблематики юридичних конструкцій використовується широке коло

методологічних підходів, що свідчить про наявність методологічного плюралізму, розмаїтість авторських інтерпретацій у розумінні зазначеного явища. Тому пропонуємо враховувати для розуміння цього поняття вироблене ними визначення юридичних конструкцій як взаємодіючих структурованих моделей функціонування суспільних відносин, що формуються з урахуванням техніко-юридичних властивостей права, цілей соціально-політичного, економічного, культурного розвитку суспільства та інтересів соціальних суб'єктів [9, С. 47].

А.О. Дутко вважає, що юридичні конструкції слід розуміти як закріплені у законодавстві ідеальні моделі, що створюються для формування регулятивних, охоронних, захисних нормативно-правових приписів і досягнення точності визначеності законів [10]. Л. М. Добробог вважає, що юридичні конструкції слугують засобом формалізації та систематизації правових норм, забезпечуючи їхню внутрішню узгодженість, логічну стійкість і застосовність. Вони виступають своєрідним каркасом правової системи, що дозволяє інтегрувати окремі норми в єдину доктрину та уникати суперечностей у правозастосуванні. Завдяки цьому юридичні конструкції не лише структурують нормативний матеріал, а й впливають на методологію тлумачення права, визначаючи межі можливої інтерпретації правових положень [11, С. 10].

Виходячи з окреслених підходів до змісту юридичних конструкцій, пропоную звернути увагу на дві фундаментальні проблеми, які в сучасному науковому дискурсі пов'язані з модернізацією конституційного законодавства. Перша — це конструкція множинного громадянства, яка вже є частиною національного законодавства в результаті набуття чинності Закону № 4502-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення реалізації права на набуття та збереження громадянства України» від 18.06.2025 року [12], друга — юридична конструкція територіальних громад як юридичних осіб публічного права, яка поки що знаходиться в площині наукового дискурсу, але заявлена пріоритетним напрямом законопроектних робіт,

зокрема й в аспекті розробки проекту Муніципального кодексу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Серед останніх, щодо напрямів модернізації конституційного законодавства, пропонуємо звернути увагу на дискусійні питання юридичних конструкцій множинного громадянства в дослідженні Боровик Л.А. і Смолюк А.І. в якому акцентовано на конституційних гарантіях та політичній практиці позбавлення громадянства в умовах воєнного стану [5], на публікацію Ю.С. Григоренко щодо проблематики застосування множинного громадянства на окупованих територіях [6]. Проблематику конструкції територіальної громади як юридичної особи детально проаналізували в колективній монографії О.М. Бориславська, А.П. Заєць, О.В. Ільницький, В.С. Куйбіда, Р.А. Майданик [7]; відсутність уніфікованого розуміння юридичного статусу територіальних громад - в праці Піддубна В.Ф. [8].

Мета статті

Виявити колізії юридичних конструкцій щодо множинного громадянства та територіальних громад як юридичних осіб публічного права в доктринальній діяльності та законотворчій практиці на сучасному етапі модернізації конституційного законодавства України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Юридична конструкція множинного громадянства поки що має статус часткової зміни окремих нормативно-правових актів, але, напевно, має пройти складний тривалий шлях до інтеграції в чинне законодавство України. Це пов'язано з існуванням системних колізій та практичних ризиків.

Про колізійність юридичної конструкції множинного громадянства йдеться й в сучасному науковому дискурсі, зокрема в дослідженнях Л.А. Боровик і А.І. Смолюк [5], В.В. Маньгори і І.В. Долян [13], Р.Г. Меликова і М.В. Черної [14], А.С. Нікітіна [15],

О.І. Ромців [16], Я.В. Фенич [17], С.А. Черепенко і І.В. Костенко [18] та в інших.

Аналіз цих досліджень дає змогу резюмувати, що юридична конструкція множинного громадянства породжує ряд колізійних проблем для законотворчої практики. Так, прийняття Закону України від 18 червня 2025 р. № 4502-ІХ, яким уперше на рівні національного законодавства введено категорію «множинного громадянства (підданства)» як одночасної належності особи до громадянства двох або більше держав, істотно трансформувало традиційну модель інституту громадянства в Україні. Якщо до зазначених змін правова система виходила з концепції фактичного ігнорування іноземної належності особи, визнаючи її у правовідносинах з Україною виключно громадянином України, то сучасне законодавство перейшло до нормативного визнання біпатризму як самостійного правового явища.

Водночас конституційні засади інституту громадянства залишилися незмінними. Стаття 4 Конституції України закріплює принцип єдиного громадянства, а стаття 25 гарантує неможливість позбавлення громадянина громадянства та його захист державою. Відповідно до Закону України «Про громадянство України» принцип єдиного громадянства означає, що в правових відносинах з Україною особа визнається лише громадянином України незалежно від наявності іншого громадянства. Отже, законодавець зберіг традиційну внутрішньодержавну модель правового статусу особи, але одночасно визнав можливість її зовнішньої множинної державної належності.

Таким чином сформовано нову юридичну конструкцію, що складається з двох взаємопов'язаних рівнів: 1) конституційного – громадянство як єдиний сталий правовий зв'язок особи з Україною; 2) законодавчого – допустимість одночасної належності особи до іншої держави.

У теоретичному вимірі така модель означає відхід від класичної концепції виключності громадянства. Традиційно громадянство характеризується трьома елементами: сталістю правового зв'язку, повнотою взаємних прав та обов'язків і політико-правовою

лояльністю. Запровадження множинного громадянства змінює всі ці елементи.

Серед колізій сучасної юридичної конструкції множинного громадянства дослідники виділяють:

1. Конституційно-законодавчу колізію. Чинна Конституція України сформована виходячи з класичної концепції виключного громадянства, натомість законодавство 2025 року регулює множинну державну належність без відповідної конституційної перебудови інституту. У результаті виникає розрив між конституційним змістом громадянства як єдиного правового зв'язку та законодавчим регулюванням його множинності.

2. Колізію політичних прав. Конституція гарантує громадянину право участі в управлінні державою (ст. 38). Однак множинне громадянство ставить питання допустимості: участі у виборах в іншій державі; обіймання державних посад особами з подвійною належністю; доступу до державної таємниці.

3. Колізію військового обов'язку. Стаття 65 Конституції встановлює обов'язок захисту Вітчизни. Проте при множинному громадянстві можливе накладення обов'язків кількох держав або їх уникнення, що створює правову невизначеність. Зокрема, С.А.Черепенко і І.В.Костенко визначають конфліктом юрисдикцій коли особа одночасно підпадає під обов'язки кількох держав [18]. Звертаємо увагу, що ст. 2 Закону України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 року № 2235-ІІІ в чинній редакції: «Якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України», - не ліквідує проблему військового обов'язку. Вона встановлює лише кваліфікацію статусу особи в Україні, але не усуває конкуренцію суверенітетів. Бо інша держава, громадянство якої набув громадянин України також може вимагати виконання цього обов'язку. Ключовим ризиком множинного громадянства О.І.Ромців вважає можливість використання другого паспорта для уникнення військового обов'язку [16]. Проблема військового обов'язку при множинному громадянстві є не колізією норм українського законодавства, а конфліктом

суверенітетів, який не може бути усунений одностороннім законом і потребує або міжнародно-договірною врегулювання, або спеціального правового режиму біпатридів у національному праві.

4. Колізію дипломатичного захисту. Відповідно до статті 25 Конституції Україна гарантує захист своїм громадянам за кордоном. Однак при наявності громадянства іншої держави постає питання: яка держава здійснює дипломатичний захист, особливо якщо особа перебуває на території другої держави громадянства.

5. Колізію припинення громадянства. Конституція забороняє позбавлення громадянства. Водночас законодавство передбачає механізми втрати громадянства, що вже викликало дискусії щодо можливості обхідного припинення громадянства без рішення суду.

Аналізуючи конструкцію множинного громадянства Ю.С. Григоренко констатує: «Ухвалений закон дійсно залишає низку невирішених питань. Насамперед ідеться про співвідношення з чинними спеціальними законами, що регулюють статус жителів окупованих територій. Закон «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» передбачає презумпцію збереження українського громадянства та визнання недійсними актів окупаційної влади про надання російських паспортів у Криму. Аналогічно, Закон «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» встановлює, що документи, видані на ТОТ, не визнаються Україною, а для їхніх мешканців передбачено спрощені процедури отримання українських документів.

Водночас новий закон прямо забороняє множинне громадянство для осіб, які мають паспорти Російської Федерації. Це створює правову колізію: з одного боку, спеціальні закони презюмують примусовість паспортизації й збереження українського громадянства, з іншого — нові норми можуть стати підставою для його втрати. Особливо складним залишається питання доведення примусовості отримання російських паспортів, адже закон не визначає чітких критеріїв, а

більшість доказів і свідків перебувають на окупованих територіях.

Окремим ризиком є дискреційні повноваження Кабінету Міністрів щодо формування переліку «дружніх» держав. Відсутність конкретного списку у самому законі дозволяє уряду на власний розсуд вирішувати, з громадянами яких країн можливе множинне громадянство. Це створює простір для політичних рішень, що можуть змінювати правовий статус значної кількості осіб залежно від міжнародної кон'юнктури.

Практичні наслідки можуть проявитися у різних площинах: від оскарження рішень про втрату чи невизнання громадянства до спорів із Державною міграційною службою або Держприкордонслужбою. Уже зараз можна прогнозувати конституційні скарги та судові процеси, де вирішуватиметься питання співвідношення закону з Конституцією та спеціальним законодавством про окуповані території.» [6].

Модернізація конституційного законодавства на предмет вироблення **юридичної конструкції територіальних громад як юридичних осіб публічного права (ЮОПП)** є актуальним питанням сучасного наукового дискурсу. В Україні територіальна громада конституційно є суб'єктом публічної влади, але юридично не сконструйована як повноцінний суб'єкт права.

А.О. Дутко підкреслює, що відсутність належної загальнотеоретичної бази породжує помилки в галузевих науках, які потім “переносяться” в чинне законодавство як недосконалі конструкції що породжує суперечливість і неповноту законодавства [10].

Моргун В.В. фактично демонструє таку ситуацію щодо територіальної громади: у законодавстві вона проголошена носієм місцевого самоврядування, але її юридична правосуб'єктність не розгорнута. Він зазначає, що конструкцію «юридична особа публічного права» введено в цивільному законодавстві України. Відповідно до п. 2 ст. 81 Цивільного кодексу України (ЦКУ), юридичні особи залежно від порядку їх створення поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права. При цьому дослідник звертає увагу

на досвід європейських систем, де територіальні колективи визнаються конституційними особами публічного права (Франція, Іспанія, Австрія) та діють у межах публічного, а не приватного права. На його думку недосконаліми є деякі норми чинного законодавства, згідно з якими органи місцевого самоврядування є юридичними особами відповідно до цивільного законодавства. Замість цього доцільно закріпити статус територіальних громад як юридичних осіб публічного права [19, С. 54]. Аналогічну позицію підтримують й інші дослідники.

В аналітичній записці підготовленій Центром політико-правових реформ детально описані переваги надання територіальній громаді статусу ЮОПП і констатовано, що це є важливим кроком у напрямку завершення реформи децентралізації та водночас вимогою європейської інтеграції. Автори також звертають увагу, що Конституція України визнає і гарантує місцеве самоврядування (ст. 7) як право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення (ст. 140); саме за територіальною громадою закріплює компетенцію (ст. 143) та визначає її як власника майна і фінансових ресурсів (ст. 142). Однак у Законі про місцеве самоврядування ці положення були проігноровані, а замість громади роль головного суб'єкта місцевого самоврядування отримали органи місцевого самоврядування [20].

Проаналізована Д.І. Голосніченко та О.Д. Рибакон судова практика та позиція Міністерства юстиції України [21, С. 38; 22] нажалі свідчать що за офіційною позицією органів державної влади територіальні громади не можуть набувати статусу ЮОПП. Пояснюється це тим, що територіальні громади не зареєстровані як суб'єкти права, не мають ідентифікаційних реквізитів і, відповідно, не можуть бути стороною договорів чи учасником цивільного обороту. Фактичними учасниками правовідносин визнаються органи місцевого самоврядування (на практиці відбувається отождення суб'єкта публічної влади з адміністративним апаратом) тоді як конституційна модель місцевого самоврядування (ст. 140, 142 Конституції України) визначає громаду основним носієм

місцевого самоврядування і власником комунального майна, тобто передбачає існування громади як носія публічної влади. Це спричиняє системну колізію між декларативним статусом громади й цивільно-правовою реальністю.

Це підтверджує вищенаведена теза А.О. Дутко що недосконалі конструкції породжують суперечливість і неповноту законодавства [10, С. 33]. А також наштовхує на роздуми: якщо органи місцевого самоврядування фактично підміняють громаду, то проблема громади як ЮОПП — це питання реалізації народного суверенітету.

Висновки

Після законодавчих змін 2025 року в Україні сформувалася нова **юридична конструкція громадянства**, яку можна визначити як модель унітарного громадянства з допустимістю множинної державної належності. Вона поєднує конституційний принцип єдиного громадянства із законодавчим регулюванням біпатризму.

Разом з тим така конструкція є внутрішньо суперечливою. Конституція виходить із концепції єдиного сталого правового зв'язку між державою та особою, тоді як законодавство визнає множинну юрисдикційну належність громадянина. Це породжує комплекс колізій – у сфері політичних прав, військового обов'язку, державної служби, дипломатичного захисту та припинення громадянства.

Отже, сучасна проблема полягає не у самому існуванні множинного громадянства, а у відсутності узгодженої конституційної моделі його правових наслідків. Подальший розвиток законодавства потребує або конституційної конкретизації принципу єдиного громадянства, або створення спеціального правового режиму статусу біпатридів. Без такого нормативного узгодження інститут громадянства залишатиметься джерелом правової невизначеності та нестабільності правового статусу особи і держави.

Узагальнюючи доктринальні підходи до побудови **юридичної конструкції територіальної громади як юридичної особи публічного права**, слід констатувати наявність низки дискусійних проблем, що

мають безпосереднє значення для законотворчої практики. Зокрема, потребує вирішення питання нормативного інтегрування механізмів локальної участі (місцеві ініціативи, громадські слухання, референдум та інші форми прямої демократії) у модель громади як ЮОПП з метою надання волевиявленню членів громади юридично релевантного характеру; визначення гарантій недопущення фактичної «приватизації» публічних ресурсів унаслідок домінування органу над громадою; обґрунтування доцільності прийняття спеціального закону про юридичних осіб публічного права з уніфікацією їх видів, статусу, контролю та відповідальності; а також встановлення, чи є достатніми системні зміни до ЦКУ та законодавства про місцеве самоврядування за умови чіткого нормативного визначення ядра правосуб'єктності територіальної громади.

Література

1. Бойко Г. І. Юридична конструкція як засіб юридичної техніки. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред.) Ю. П. Аленін [та ін.]; МОН України; НУ ОЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2014. Вип. 73. С. 190-198.
2. Тернавська В.М. Правотворча політика України: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 120 с.
3. Тернавська В.М. Форми реалізації конституційно-правової політики: теоретико-методологічний аналі. Актуальні проблеми правознавства. № 3 (19). 2019. С. 71-75. URL: <https://doi.org/10.35774/app2019.03.071>
4. Дутко А.О. Юридична техніка: види та зміст / А.О. Дутко. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2006. № 3. С. 25–33.
5. Боровик Л. А., Смолюк А. І. Позбавлення громадянства в умовах воєнного стану: конституційні гарантії та політична практика. Правова позиція, № 2 (47). 2025. С. 189-196. URL: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2025-2.34>
6. Григоренко Ю. Громадянство єдине чи множинне? Новий закон поставив конституційну дилему. Юридична газета. 15.09.2025. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshе/gromadyanstvov-edine-chi-mnozhinne-noviy-zakon-postaviv-konstituciynu-dilemu.html>
7. Громада як юридична особа публічного права: Україна в контексті європейського і світового досвіду : монографія / О.М. Бориславська, А.П. Заєць, О.В. Ільницький, В.С. Куйбіда, Р.А. Майданик. За заг. ред. А.П. Зайця. Передмова І.Б. Коліушка., – Київ, ЦППР, ТОВ «Франко Пак», 2024. 494 с.
8. Піддубна В. Деякі правові аспекти територіальної громади як суб'єкта права. Аналітично-порівняльне правознавство. № 6. 2024. С. 345-350. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.56>
9. Гусарев С.Д., Тихомиров Д.О. Сучасні підходи до інтерпретації поняття юридичних конструкцій. Аналітично-порівняльне правознавство. № 2 (2025). С. 43-48. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.4>
10. Дутко А.О. Юридичні конструкції та їх використання в законотворчій практиці України: Монографія. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. - 176 с.
11. Добробог Л. М. Юридичні конструкції та правове регулювання: діалектика взаємозв'язку. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 1. 2025. С. 8-12. URL: <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2025-1-2>
12. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення реалізації права на набуття та збереження громадянства України: Закон України від 18.06.2025 № 4502-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4502-20#Text>
13. Маньгора В.В., Долян І.В. Множинне громадянство: проблеми та перспективи для України. Наукові інновації та передові технології. № 3(43) 2025. С.551-565. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-3\(43\)-551-565](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-3(43)-551-565)
14. Меликов Р.Г., Чорна М.В. Множинне громадянство в конституційно-правовому вимірі: виклики глобалізації та захист національного суверенітету. Правовий часопис Донбасу / Law journal of Donbass

№ 1(90), 2025. С. 11-16. URL: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2025-90-11-16>

15. Нікітін А.С. Множинне громадянство в Україні: сьогодення та перспективи. Київський часопис права. 2025. №1. С. 27-33. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2025.1.4>

16. Ромців О.І. Множинне громадянство: чи справді українське законодавство потребувало модернізації? Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2025. Серія ПРАВО. Випуск 91: частина 1. С. 253-258. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.1.37>

17. Фенич Я.В. Множинне громадянство за сучасним законодавством України. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2024 Серія ПРАВО. Випуск 84: частина 3. С. 216-221. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.3.33>

18. Черепенко С.А., Костенко І.В. Подвійне громадянство в Україні і світі. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2024. Серія право. Випуск 82: частина 1. С. 256-259. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.1.38>

19. Моргун В. В. Територіальна громада як юридична особа публічного права: розвиток доктрини й законодавства в Україні та за кордоном. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2020. № 3 (116). С. 50-56. URL: <https://doi.org/10.33270/01201163.50>

20. Надання територіальній громаді статусу юридичної особи публічного права: наслідки та переваги: Аналітична записка Центру політико-правових реформ від 18 грудня 2025 року. URL: <https://pravo.org.ua/analytical-materials/nadannya-terytorialnij-gromadi-statusu-yurydychnoyi-osoby-publichnogo-prava-naslidky-ta-perevagy/>

21. Голосніченко Д.І., Рибак О.Д. Організаційно правовий статус територіальних громад в Україні. Юридична Україна. 2020. № 8. С. 33-43. URL: [https://doi.org/10.37749/2308-9636-2020-8\(212\)-4](https://doi.org/10.37749/2308-9636-2020-8(212)-4)

22. Лист Міністерства юстиції України від 15.08.2017 № 31322/ж-1548/19 щодо особливостей державної реєстрації територіальних громад. URL: <https://just-dnipro.gov.ua/content/lyst-ministerstva-iustytzii-ukrainy-vid-15-08-2017-31322-zh-1548-19->

[shchodo-osoblyvostej-derzhavnoi-reiestratsii-terytorialnykh-hromad/](https://doi.org/10.32782/2523-4269-2025-90-11-16)

References

1. Boiko H. I. (2014). Yurydychna konstruktsiia yak zasib yurydychnoi tekhniky [Legal construction as a means of legal technology] / H. I. Boiko. Aktualni problemy derzhavy i prava [Current problems of state and law: collection of scientific works]: zb. nauk. pr. / redkol.: S. V. Kivalov (holov. red.), V. M. Dromin (zast. holov. red.) Yu. P. Alenin [ta in.]; MON Ukrainy; NU OIuA. – Odesa : Yuryd. L-ra. [in Ukrainian].

2. Ternavska V.M. (2022). Pravotvorcha polityka Ukraïny [Law-making policy of Ukraine]: monohrafiia. Odesa: Vydavnychyï dim «Helvetyka», 2022. [in Ukrainian].

3. Ternavska V.M. (2019). Formy realizatsii konstytutsiïno-pravovoi polityky: teoretyko-metodolohichnyi analiz. [Forms of implementation of constitutional and legal policy: theoretical and methodological analysis.] *Aktualni problemy pravoznavstva - Current problems of jurisprudence*, 3, 71-75. Retrieved from <https://doi.org/10.35774/app2019.03.071>. [in Ukrainian].

4. Dutko A.O. (2006). Yurydychna tekhnika: vydy ta zmist. [Legal technique: types and content]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav - Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs*, 3, 25-33. [in Ukrainian].

5. Borovyk L. A., Smoliuk A. I. (2025). Pozbavlennia hromadianstva v umovakh voïennoho stanu: konstytutsiïni harantii ta politychna praktyka. [Deprivation of citizenship in martial law: constitutional guarantees and political practice]. *Pravova pozytsiia - Legal position*, 2 (47), 189-196. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2025-2.34> [in Ukrainian].

6. Hryhorenko Yu. (2025). Hromadianstvo yedyne chy mnozhynne? Novyi zakon postavyy konstytutsiïnu dilemu. [Citizenship is single or multiple? The new law posed a constitutional dilemma.]. *Yurydychna hazeta - Yurydychna Gazeta*. Retrieved from <https://yur-gazeta.com/publications/practice/insh/gromadyanstvo-edine-chi-mnozhinne-noviy-zakon-postaviv-konstituciynu-dilemu.html> [in Ukrainian].

7. Hromada yak yurydychna osoba publichnoho prava. [Community as a legal entity of public law.] (2024). [Ukraine v konteksti yevropeiskoho i svitovoho dosvidu Ukraine in the context of European and world experience]: monohrafiia / O.M. Boryslavska, A.P. Zaiets, O.V. Ilnytskyi, V.S. Kuibida, R.A. Maidanyk. Za zah. red. A.P. Zaitsia. Peredmova I.B. Koliushka., – Kyiv, TsPPR, TOV «Franko Pak». [in Ukrainian].

8. Piddubna V. (2024). Deiaki pravovi aspekty terytorialnoi hromady yak subiekta prava. [Some legal aspects of the territorial community as a subject of law.]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo - Analytical and comparative jurisprudence*, 6, 345-350. Retrieved from <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.56> [in Ukrainian].

9. Husariev S.D., Tykhomyrov D.O. (2025). Suchasni pidkhody do interpretatsii poniattia yurydychnykh konstruksii. [Modern approaches to the interpretation of the concept of legal constructions.]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo - Analytical and comparative jurisprudence*, 2, 43-48. Retrieved from : <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.4> [in Ukrainian].

10. Dutko A.O. (2013). Yurydychni konstruksii ta yikh vykorystannia v zakonotvorchii praktytsi Ukrainy [Legal constructions and their use in the legislative practice of Ukraine]: Monohrafiia. Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. [in Ukrainian].

11. Dobroboh L. M. (2025). Yurydychni konstruksii ta pravove rehuliuвання: dialektyka vzaiemozviazku. [Legal constructions and legal regulation: dialectics of the relationship]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii - Actual problems of domestic jurisprudence*, 1, 8-12. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2025-1-2> [in Ukrainian].

12. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia realizatsii prava na nabuttia ta zberezhennia hromadianstva Ukrainy» [The Law of Ukraine «On Amendments to Certain Laws of Ukraine on Ensuring the Implementation of the Right to Acquire and Preserve Citizenship of Ukraine»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4502-20#Text> [in Ukrainian].

13. Manhora V.V., Dolian I.V. (2025). Mnozhynne hromadianstvo: problemy ta perspektyvy dlia Ukraïny. [Multiple Citizenship: Problems and Prospects for Ukraine]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii - Scientific Innovations and Advanced Technologies*, 3(43), 551-565. Retrieved from [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-3\(43\)-551-565](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-3(43)-551-565) [in Ukrainian].

14. Melykov R.H., Chorna M.V. (2025). Mnozhynne hromadianstvo v konstytutsiynopravovomu vymiri: vyklyky hlobalizatsii ta zakhyst natsionalnoho suverenitetu. [Plural citizenship in the constitutional and legal dimension: challenges of globalization and protection of national sovereignty]. *Pravovyy chasopys Donbasu - Law journal of Donbass*, 1(90), 11-16. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2025-90-11-16> [in Ukrainian].

15. Nikitin A.S. (2025). Mnozhynne hromadianstvo v ukraïni: sohodennia ta perspektyvy. [Plural citizenship in Ukraine: present and prospects]. *Kyïvskyy chasopys prava - Kyiv Law Journal*, 1, 27-33. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/klj/2025.1.4> [in Ukrainian].

16. Romtsiv O.I. (2025). Mnozhynne hromadianstvo: chy spravdi ukraïnske zakonodavstvo potrebuvalo modernizatsii? [Plural citizenship: did Ukrainian legislation really need modernization?]. *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu - Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 91: chastyna 1, 253-258. Retrieved from <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.1.37> [in Ukrainian].

17. Fenych Ya.V. (2024). Mnozhynne hromadianstvo za suchasnym zakonodavstvom Ukraïny. [Multiple citizenship under the modern legislation of Ukraine.]. *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu - Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 84: chastyna 3, 216-221. Retrieved from <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.3.33> [in Ukrainian].

18. Cherepenko S.A., Kostenko I.V. (2024). Podviyne hromadianstvo v Ukraïni i sviti. [Dual citizenship in Ukraine and the world].

Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu - Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University, 82: chastyna 1, 256-259. Retrieved from : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.1.38> [in Ukrainian].

19. Morhun V. V. (2020). Terytorialna hromada yak yurydychna osoba publichnoho prava: rozvytok doktryny y zakonodavstva v Ukraïni ta za kordonom. [Territorial community as a legal entity of public law: development of doctrine and legislation in Ukraine and abroad]. *Naukovyy visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav - Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 3 (116), 50-56. Retrieved from <https://doi.org/10.33270/01201163.50> [in Ukrainian].

20. Analychna zapyska Tsentru polityko-pravovyykh reform «Nadannia terytorialnii hromadi statusu yurydychnoi osoby publichnoho prava: naslidky ta perevahy» [Analytical note of the Center for Political and Legal Reforms «Granting the status of a legal entity of public law to a territorial community: consequences and advantages»]. (2025). Retrieved from : <https://pravo.org.ua/analytical-materials/nadannya-terytorialnij-gromadi-statusu-yurydychnoyi-osoby-publichnogo-prava-naslidky-ta-perevagy/> [in Ukrainian].

21. Holosnichenko D.I., Rybak O.D. (2020). Orhanizatsiyno pravovyy status terytorialnykh hromad v Ukraïni. [Organizational and legal status of territorial communities in Ukraine]. *Yurydychna Ukraïny - Yurydychna Ukraïny*, 8, S. 33-43. Retrieved from [https://doi.org/10.37749/2308-9636-2020-8\(212\)-4](https://doi.org/10.37749/2308-9636-2020-8(212)-4) [in Ukrainian].

22. Lyst Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 15.08.2017 № 31322/zh-1548/19 shchodo osoblyvosti derzhavnoi reiestratsii terytorialnykh hromad. [Letter of the Ministry of Justice of Ukraine dated 15.08.2017 No. 31322/zh-1548/19 on the features of state registration of territorial communities]. Retrieved from <https://just-dnipro.gov.ua/content/lyst-ministerstva-iustytzii-ukrainy-vid-15-08-2017-31322-zh-1548-19-shchodo-osoblyvostej-derzhavnoi-reiestratsii-terytorialnykh-hromad/> [in Ukrainian].

Ruslana Mykolaivna Maksakova,
Doctor of Law, Professor, Acting Head of the
Department of Constitutional, Administrative
and Labor Law of the National University
«Zaporizhzhia Polytechnic», Zaporizhzhia, e-mail:
maksakovaruslana@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1755-1234>

**LEGAL CONSTRUCTIONS IN
THE MODERNIZATION OF THE
CONSTITUTIONAL LEGISLATION
OF UKRAINE: DOCTRINAL AND
LEGISLATIVE ASPECT**

The article is devoted to the study of legal constructions as a tool of legal technique in the process of modernization of the constitutional legislation of Ukraine through the prism of the interaction of the doctrinal and legislative dimensions of legal policy. The starting point is the thesis that in the conditions of globalization, European integration, digitalization, as well as extraordinary challenges (pandemic, martial law, prospects for post-war recovery) the quality of constitutional regulation depends on the ability in the process of lawmaking practice to produce internally consistent, logical and formally defined normative models. It is emphasized that legal constructions perform the function of a “framework” of law, ensuring the systematization and formalization of norms, reducing the risks of collisions and legislative errors, in particular of a systemic nature.

The purpose of the study is to identify conflicting and discursive aspects of two key legal constructs, actualized by the modern modernization of constitutional legislation: (1) multiple citizenship, which has acquired normative certainty in connection with the adoption of Law No. 4502-IX of 18.06.2025; (2) territorial community as a legal entity of public law (LUOPP), which remains mainly a doctrinal model, while at the same time being declared as a promising direction of legislative work (in particular in the context of municipal codification).

It is shown that the modern construction of multiple citizenship forms a two-level model: the constitutional principle of a single citizenship is combined with the legislative recognition of multiple state affiliation, which gives rise to a complex of conflicts in the field of political rights, military duty, diplomatic protection and

termination of citizenship, and also exacerbates the problem of the ratio of general and special legislation (in particular regarding temporarily occupied territories). It is proved that the provisions of Art. 2 of the Law of Ukraine “On Citizenship of Ukraine” provide for the intrastate qualification of the status of a person, but do not eliminate the conflict of jurisdictions and the competition of sovereignties in the interstate dimension. Regarding the territorial community, it is established that there is a systemic conflict between the constitutional consolidation of the community as a carrier of local self-government and the owner of communal property (Art. 140, 142 of the Constitution of Ukraine) and the administrative and civil practice, within which local self-government bodies are actually recognized as the subject of legal relations, while the community is not perceived as a legal entity.

Doctrinal approaches to legal structures are compared with the risks of their integration into current legislation and directions for improving legislative practice are identified. The practical significance of the study lies in the formation of guidelines for regulatory design: constitutional specification of the consequences of multiple citizenship and development of a model of legal personality of a territorial community as a public legal entity with appropriate mechanisms of local participation and guarantees of preventing the substitution of the will of the community by the administrative apparatus.

Keywords: citizenship, legislative definition, legislative practice, constitutional legislation, modernization of legislation, public law, territorial community, legal construction, legal technique.